د یوولسم او دولسم ټولګی لپاره زراعت

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

زغفران

مقدمه : یو قدمی نبات دی چي د رنګ بوی او مزې له کبله د ټولی دنیا خلک ځان ته را جلب کړي .

زغفران د ډیری پخوا زماني څخه کرل کیږي د کرلو ساخی عبارت دی له یونان ، ترکیه ، اسیا سفید ، افغانستان ، ایران او داسی نور هیوادونو کي رواج لري .

چي بیا وروسته هندوستان ، چین د غرب نه تر هسپانیا پورې مورج شو .

زغفران د نورو نباتاتو په پرتله کمو اوبو ته اړتیا لري او هم د اقتصاد له کبله په نورو نباتاتو اوچت قیمت لري .

د فصل موده یا وخت

په ژمی او منی کی زغفران حاصل ورکوي کوم مهم امراض او افات نه لري .

د زغفرانو تولیدونکي هیوادونه

عبارت دی له ایران په کال کی ۲۰۰ تنه یونان په کال کی ۵،۷ تنه مراکش ۲،۳ تنه ، کشمیر ۲،۳ تنه اسپانیا ۱ تن افغانستان ۴ تنه ، ایتالیا ۱ تن ، او ټوله نړی فعلا ۱۷۰ تنه زغفرانو ته اړتیا لري .

زغفرانو تقریبا لس زره کاله پخوا نوم درلوده د زغفرانو کلیمه عربی ده کوم نومونه چی د زغفرانو په اخیر کی راځي د فارسي ریښه لري زغفران په اصل کی د زیران په مغنا د ګل لاله چی په قیمت د زرا وطلا دې دغه کلیمه د زغفران بدله شوه . په فارسي او ترکی کی ورته زفرون وایي په انګلیسی کی ورته سپټرون وایي .

۸۰ کاله پخوا زغفران د هرات ولایت په تخقیقاتی فارمونو کی کرل کیده په ۱۹۹۱ م کال چی مهاجرین د ایران څخه افغانستان ته راغله نو د هرات په ولایت کی د زغفرانو کرل پیل شو چی په ۱۹۹۷ م کال کی د ډاکار د موسسی لخوا د زغفرانو کرل د پښتون زرغون په والسوالی کی پیل شوه چی په ۱۳۸۱ ه ش کال کی زغفرانو لپاره بازار پیدا شو اولین کنفرانس د هرات ولایت د زراغت په ریاست کی جوړه شوه چی ډیرې مثبتی پایلی درلودلې .

د زغفرانو ځمکی اماده کول

د زغفرانو لپاره باید اول ځمکه ژوره قلبه شي بیا ورکی خیواني سره اچول کیږي د هغه څخه وروسته زغفران په دوو موسمونو کی کرل کیږي . چي غبارت د ژمی او منی څخه دي د زغفرانو غوټي لکه : د پیاز د عوټو په شان په ځمکه کی د قطار په شکل کرل کیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوموړی غوټۍ د ۵ــــــ۷ کیلو حاصل ورکوي . د زغفرانو لپاره شګلنۍ خاورې موثرې تاميږي . د دوه قطارونو تر مینځ واټن ۲۰ ــ ۳۰cm وي غوټه باید ۴ ــــ ۱۰cm ژوره وکرل شي او د دوو بوټو تر مینځ فاصله باید ۱۵ ـــــ ۲۰cm پورې وي خو نظر په شرایطو وي .

د زغفرانو اقتصادي اهمیت او کتي په لاندي ډول دي

دا چې زغفران یو طبی نبات دی او زراعتی مخصولات یې د دوا په فابریکو کی استعمالیږي د زغفرانو حاصلات په دې ورونې وختونو کی زیات شوي

۱ زغفران ښایسته رنګ لري د انسانانو د اشتها راوستلو لپاره خوړل کیږي .

۲ په ځینو هیوادونو کی د چای پر ځای هم استعمالیږي .

۳ په ځینو فابریکو کی د توکرانو په رنګونو کی کار تری اخیستل کیږي .

۴ په عذایي موادو کی د زغفرانو څخه ګټه اخیستل کیږي .

۵ د عذایي موادو د هضم سبب کیږي .

۶ ټوخې رفع کوي.

د زغفران نباتی خصوصیات

د زغفران بوټی د څو برخو څخه جوړ شوی چی ریښه ، ساقه ، پانی اړ د ګل څخه عبارت دي . د ګل په وخت کی د ۶ ــ ۹ پورې باریکه پانی لري د ۱ ــ ۴ پورې غوټی نیسي چې دغه غوټی وروسته پاڼي او ګلونو وظیفه په غاړه لري .چې د هری غوټی پر مخ ۲ ــ ۳ پورې ګلان په بنفش رنګ سره ښکاره کیږي .

د زغفرانو ډولونه

عبارت دی له : زیړ زغفران ، بنفشی زغفران ، سپین زغفران ، خړ زغفران ، ښایسته زغفران او خوراکی زغفران .

د حاصل راټولول

کله زغفران ګل وکړي نو په همدې موسم کی د زغفرانو ګلان راټولیږي او فابریکی ته وړل کیږي چې د پروسیس لاندې نیول کیږي او مختلف مواد ور څخه لاس ته راځي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسور

یو تیلی نبات دی چی ۳۵۰۰ م کاله مخکی د میلاد څخه مصر کی کرل کیده د تاریخ په اوږدو کی بیا هند ، پاکستان ، امریکا او افریقی ته راوړل شو .

چې د دې نبات په ګل کی کارت مین carthamine کارتمین په نوم یوه رنګه ماده ده چی د رنګ جوړلو په فابریکه کی په کار وړل کیږي .

Meat and oil

د دې وریتې تیل او کنجاړه چه په صنعت کی پکار وړل کیږي او د دې وریتې نه ۳۲ ٪ نه تر ۴۰ ٪ پوری تیل لاسته راځی .

د مسورو نباتی خصوصیات

د دې نبات د اصلی ساقی لوړ والی د ۲۰ ــ ۴۰ cm پوری رسیږي ګل یی ټیکلی ته ورته شکل لري دغه ټیکلی د څو ګلانو څخه تشکیل شوی دي . د ګل سیستم ساده دي د ګل رنګونه زیر ، سور ، نارنجی او سپین شکل لري پاڼې یی ساده شکل لري د ریښو سیستم یی taproot ټاپروټ دي

توافق

دا نبات په هغو خاورو کي کرل کیږي چی د هغوی د حرارت درجه c^o ۵۰ ته ورسیږي

د فصل د نمویی موده د ۱۵۰ نه تر ۲۰۰ ورځو پورې رسیږي د تخم کرل په دوه طریقو سره دي یوه یی خطی کرل او بل یی د پاشان طریقه ده .

په ابی ځمکو کې ۳۰ kg/h تخم اچول کیږي تخم ۵ cm ژور اچول کیږي .

د دوو نباتاتو تر مینځ واټن د ۳ cm نه تر ۶ cm پوری او د قطارونو ترمینځ واټن ۵۰ cm وي . د کرلو وخت د خمل د ۱۵ نه تر ثور ۱۵ پورې دي د حاصل اندازه د ابي ځمکی څخه ton/h ۲-۳ او د للمي ځمکي ۱-۱/۲TN/H .

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمر ګلي یا sun flowers سون فلاور

لمر ګلی د ۱۶ پیړی نه محکی په امریکا کی کرل کیده چه بیا وروسته هسپا نې ته راوړل شواودغوړیولپاره ورڅخه کار واحستل شو چه نن ورځ یو تیلی نبات په نوم ئې پیژنو

لمرګلی ډیر اقتصادي ارزښت لري چه تقریبا د ٪ ۵۰-۴۰ پوري تیل لری کنجاړه یي دپورتین ډیره ښه منبع ده چی حیواناتوته ورکول کیږي. او په ځینی هیوادونو کی دزینتي نباتاتو په حیث هم کرل کیږي

لمرګلی نباتی خصوصیات

علمي نوم یيhelian thesuannuos هیلین تیسونوس دی

کورنی نوم یي copmositeaeکوم پستیا

نبات یو کلن نبات دی چه د1m نه تر6m پوری لوړوالی لری اوقطر یي د 2cmنه تر 5cmپوری رسیږي

ګلي ساحه یي دheadهیډ په نوم سره یادی ی پاڼي یي ساده شکل لری او د ګل سیستم یي مرکب دی ریښيtaproot ټاپ روټ دي ودی نبات تیکای په دوه ډوله دی چي عبارت

۱tubular تیو بلر

۲ disk ډسک

شکل لری چي هر ګل یي یوتخم تولیدوی چي دachene اچین په نوم سره یادیږي tubular تیو بلر او disk ډسک قطرونه یي د ۸ سانتی متر نه تر 60cm پوري رسږي د ګرده افشاني سیستم یيcrossbollination کراس پولینشن دی لمرګلی په سهار کی شرق حواته او په مازیګر کي غرب حواته مایله وی چه دغه عمل د neutation نیو تیشن په نوم سره یادیږي

توافق

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو واریتي د commandarپه نوم سره یادیږي چې دبحر د سطحې نه 1800m پورته هم کرل کیږي دغه ورتي دیو هکتار ځمکې څخه 1455kgحاصل ورکوي په هغه ځایو نو کی چی لمر ګلی کرل کیږي چه په هغه ځای کی غنم جور او داسې نور نباتات هم کرل کیږي

ځمکه باید اول بڼه واړول شی قطارونه باید شمال او جنوب ته جوړ شی د قطارونو تر مینځ واټن د 60 نه تر 70 cm پوري وي د دوو نباتاتو ترمنځ واټن باید 30 نه تر 40cm پوري وي تحم باید 5 نه تر 7cm پوري ژور وکرل شی په یو لای کی 4 نه 5 دانو پوري تحم واچول شی محکې دکرلو نه تحم 24 ساعته په اوبو کی واچول شی په یو هکتار ځمکه کی بایدl2 نه تر 14kg تحم واچول شی دکیمیاوي سرو استعمال 100kg یوریاباید په یو هکتار کی واچول شی اوD.A.P 100kg باید ورکې واچول شی .

کله چه نباتات 20 نه تر 25cm پوری ورسیده او له اوبه ور کول کیږي کله چه نباتات غټ شی دوهمه ځل اوبه ورکول کیږي دریمه اوبه کله چې ګل ته ورسیده او نور هر 10 ورځ بغد اوبه ورکول کیږي

شولی یا وریجی

د ډیری پخوا زمانی راهیسی شولی زمونږ په هیواد کی کرل کیږی

اودغه عله جاتو یو برحه جوړه وي شولی ننګرهار،کنړ،لغمان،بلخ،دهیواد په نورو سیمو کی کرل کیږي چې شولو فصل کافی اوبو ته ضرورت لري او د 90-150 ورڅو کی شولو فصل څخه حاصل لاس ته راځی شولی دوه ډوله دي

1 مینی وریجی

2 غتی وریجی

زمونږ په هیواد کی محلی ډولونه عبارت دي له باره،لونګینی،پشیدی،اوصدری وریجوڅخه عبارت دي حو په دي ورستی وحتونو کی ځینی وراتی ګانی دحارجی هیوادونو څخه را معرفی شوی چي په 1379 کال کی سوات دوه غتی وریجی بغلانی 98 مینی وریجی افغان 28 او کندوز مینی وریجی بسمتی 358 دغه وراتی ګانی لاس لاندی نیول شوی او ښه نتیجه يي ور کړی ده شولو لپاره اول قو ریه جوړیږی په قوریه کی بزعلی روزل کیږی اوله هغی څخه وروسته بیا اصلی ځای ته وړل کیږی شولو دکرلو لپاره اول باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځمکه هواه شی اوپه اوبو کې منداؤو (غابنور) وشی دهعی څخه وروسته بیا بزغلی انتقالؤو البته ځمکه باید هواره اوبه شوی وي او د 10-4 بویسی یعنی یوه ګیډۍ ورڅخه جوړیږي اوبیا د قطار په شکل کرل کیږي دشولو دبوټو ترمنځ واټن د تجروبو له مخی د 10-30 سانتی متره ډیره ښه نتیجه ورکوي

شولو لپاره کیموي سرو استعمال

شولو لپاره نایتروجني سري او فاسفورس لرونکی سری ډیري ګټوري دي

شولو دکرلو وحت

تجر بو او څیر نو ښودلی ده چې هعه شولی چه دچنګابن د 15-5پوري وکرل شی ډیره ښه نتیجه ورکوي البته په ننګرهار کی بلح او نورو ولایتونو کی د غبر ګو لي 26-1نیټی پوری دشولو دنیال مناسب وحت تاکل شوی دی

په شولو کی زیات امراض لیدل کیږي چې اکثه بکتریاوي او پنګسی ناروغی مینځ ته راوړي چې غبارت دي له بلاست blast سرحی rostساقی چینجی اوداس نوری ناروغی هم مینځ ته راځی چې دا ناروغی په حاصل باندی منفی اغیزی اچوي باید د دی ناروغی څخه مخنیوی وشي

شولو خرویول

شولی ډنداوبو ته ضرورت لری اودهغه نباتاتو له جملی څخه دي

چې دان ایروبیک په ډول حیل تنفس او ودي ته دوام ورړ کوي

شولی دوامداره اوبو ته اړتیا لری حو په احره کیچې دانه پوره کړي

اوبه په کمیدو او یا قطع کیږي پس دوچیدو وروسته ربیل کیږي

شولی د قوری نه تر پخیدو پوری ډنډ اوبو ته ضرورت لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

می mung bean

مۍ چې په انګلیس ژبه کی ورته مونک بین ویل کیږي غلمی نوم ئې غبارت دی له phaseolus-oureus فیزولس اورس اوکورنی نوم ئې لوګو مینس logominousaea مۍ په دوه ډوله دي چې توری او شنی می ددي بل اصلی رځای نمايي جنبی اسیا ښودل شوی ده حو په افریقا کی هم کرل کیږي زمونږ په هیواد کی د مۍ کرل لپاره مناسبی سیمی غبارت دي له هلمند کندوز لغمان کنړ ننګرهار پروان تحار کپیسا قندهار او داسی نوری سیموکی ډی ښه توافق لری می دخپلی ودي لپاره ډیری ګرمی هوا ته اړتیا لري چې مناسبه تودوحه 30-28 ده

میو دکرلو طریقه

مۍ پهدوه طریقو سره کرل کیږي دکتار طریقه دپاشان طریقه

A دکتار طریقه :دمیو دکرلو لپاره ښه او غوره طریقه ده د دوؤ قطارونو تر منځ

واټن باید 30cmوي اودبوټوترمنځ واټن 100cm سانتی متره وي پدی طریقه کی

دهرزه بوټوکنترول اود حاصل راټولوکی اسا نتیا رامنځ ته کیږي

Bپاشان طریقه : دپاشان طریقه یوه ډیره اسانه اوساده طریقه ده چې د ډیرو کلونو راهسی کارول کیږي حو ځینی ستو نزی لری لکه دکرنیزو غملیو حاصل راټو لول دوا شیندل دهرزه بوټوکنټرولاوداسی نور حو کله چې مونږبی حر کاوه کرو نو دهعی لپاره اول ځمکه ښه ژوره یو یا دری ځله اوبه کیږي او بیا وروسته پکی مۍ کرل کیږي البته په هغه سیمو کی چې اوبه ن لرۍ مۍ دجواروسره شریکی همکرل کیږي چې په یو وحت کی دځمکی څخه دوه فصله احستل کیږي اوله بلی حوا دځمکی حاصل خیزی سبب کیږي

کیمیاوي سري

په عمومی صورت سره مۍ نایتروجن لرونکو سرو ته ضرورت نه لري خو بیا هم په ډیره کمه اندازه نایتروجن لرونکی او فاسفورس لرونکی سرې د کرلو په وخت کی اچول کیږي چې ډیره ښه نتیجه ورکوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مې ناروغي

د میو نباتات دری قسمه ناروغي لري چې غبارت دی له : پنګسی ، بکتریاوي او ویروسی علایم لکه د بوټو وچیدل ، د میو سپنکی د پانو د ټکی ناروغي او داسی نوري دی د دی ناروغی کنټرول لپاره باید مخکي دوا پاشي او خشرات وژونکی استغمال شي .

د میو غذائي ارزښت

مې اکثرا په افعانستان کی یو ډول حواړه دي چې ډیر خلک د میو دانی پخوي او د ډوډی سره یوځای حوړل کیږي همدارنګه د میو داني په وریجو کی هم اچول کیږي او بیا ځینی خلک یی د دالو په شکل پخوي . چی د میو د دالو په نامه یادیږي د میو خواړه ډیر ګټور او مفید دی ځکه چې د پروټین مقدار ۲۲ــ ۲۴ پوری لري او په ډیره اسانی سره هضمیږي په غربی او نورو هیوادونو کی زیاته ګټه ورځخه اخستل کیږي مې یوازی د انسانانو لپاره عذائی ارزښت نه لري بلکی د حیواناتو لپاره یوه عذا ده لکه د میو د پانو ځخه په ژمي کی حیواناتو ته خوراکه برابرول چې حیوان ګرم ساتي . د میو پانی او ریښنی د ځمکی د حاصل حیزی سبب کیږي . چې دی عمل ته ګرین مورننګ Green manuring هم وائي

د میو په ریښو کی یو ډول عوټی دی چې د Nudeles نوډیلس په نوم یادیږي .

چی د هوا ځخه ازاد نایتروجن په ځمکه نصبوي د میو د حاصل اندازه د افعانستان په اکثرا سیمو کی 350__380 کیلو ګرام حاصل د یو جریب ځمکی ځخه لاس ته راځي .

مې په اکثرا شګلینو یا لوم sandy loom خاورو کی ښه نتیجه ورکوي .

په هغو ځمکو کی چې مالګینی او جبه زاره وي مې ښه نتیجه نه ورکوي . او د کرلو سپارښتنه یی نه کوو او مې په دوه موسمونو کی کرل کیږی چې په عمومی ډول په اوړی کی کرل کیږی مګر په ځینو سیمو کی په پسرلی کی کرل کیږي په جلال اباد کی د جوزا میاشت کی کرل کیږی او په نورو ولایتونو کی د سرطان ۱ ــ ۱۵ نیټي پوری کرل کیږي

د تخم اندازه یی اصلاح شوی تخمونه ۵ــ۶kg کیلو ګرامه په یوه جریب ځمکه کی اچول کیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمباکو (Tobacoo)

تمباکو ډیر پخوانی نبات دی اصلی منابع یی غرب ، مکسیکو او امریکا ده په ۱۴۸۲ م کال کی په کیوبا کی کولمبوس او د هغو ملګرو لومړي ځل لپاره سګریټ جوړ او وې څکول .

د تمباکو کلیمه د هندی او امریکای کلیمو څخه جوړه شوی ده Tobago تمباکو په نوم سره یادیږي او یا دا ده چی د Tobacoo تباکو اخیستل شوې چی وروسته دا کلیمه په انګلیسی ژبه واړول شوه چی د Tobacco تمباکو په نوم سره یادیږي . دانبات په ۱۵۳۵ م کال مخکی هسپانې ته راوړل شوی وه او تجارتی نوم یی پیدا کړ په ۱۵۶۰ م کال فرانسی ته راوړل شو چی د فرانسی د سفیر نوم هم لرې jean nicote جان نیکوټ په نوم یادیده په تمباکو کی یوه فعاله ماده شته چی د nico tiane نیکو تین په نوم سره یادیږي .

د تمباکو څخ په صنعت کی سګریټ ، نصوار، سیګار او چیلم کی کار اخیستل کیږي .

د تمباکو خصوصیات

د تمباکو علمی نوم Nicotianetabcum نیکو تین تباکوم او کورني نوم یی سولانوسیا Solanoceae دی تمباکو یو کلن نبات دی د پاڼی اوږدوالی د ۳۰ ــ ۶۰ سانتی متر پوری رسیږي . او په یو نبا کی د ۸ نه تر ۲۵ پوری پاڼی شته . د دې نبات لوړ والی دې ۱۲۰ ـــ نه تر ۱۸۰ سانتی متره پوری رسیږي . د دې نبات په پاڼو کی مختلف مواد شته لکه نایتروجن ، نیکو تین ، تیزاب ، کلسیم ، مګنیزیم ، معدنی مواد او داسی نور دې ودی نبات ګل perfect incomplete پرفیکټ این کومپلیت دې د ګلانو ګرده افشانی -self pollination سیلف پالونیشن او cross pollination کراس پالونیشن دی د دې نبات یو کیلو 1kg تخم تقریبا یولس زره داني کوي .

کرنیزي عملي

1 د ځمکی اماده کول

2 د قورې جوړول ، قوره باید 2x3m د یو هکتار ځمکی لپاره جوړه شي بزغلی د 6 نه تر 12 هفتو پوری په قوره کی پاتی شی کله چی د بزغلی لوړوالی 15cm ته ورسیږي باید بیا پټی ته انتقال شي د دوو جیو چو ترمینځ واټن د 60 __70 cm پوری دوه بوټو تر مینځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

واټن 20cm___25cm پورې په یو هکتارځمکه کې د 45000 نه تر 90000 پورې بوټې باید وي .

د کیمیاوي سرو استعمال

100kg یوریا 100kg D.A.P او 70kg پوتاشیم سلفاید دغه فصل د 3 نه تر 4 میاشتو په بر کې رسیږي او کله چې د دې نباتاتوپاڼې زیړې یا نصوارې شی نو وایو چې نباتات پخه شوي دي د 2 نه تر 4 ورځو پورې کله چه مونږ نباتات وریبو پانې په خپل ځای پریدو چې وچې شي .

ساییبین Sey been

ساییبن د اسیا څخه سرچینه اخلي او په چین کې ۲۸۳۸ کاله مخکې b__c کرل کیده چې د ساییبنو وحشی ډولونه په منجوریا او کوریا کی شته چی په چین کی د ټاټوس په نوم یادیږي

ساییبن د یوی جاپانی کلیمی څخه اخیستل شوی چې د شو Shoyu په نوم سره یادیږي . دا نبات په 17 پیړۍ کی اروپا ته او په 18 پیړۍ امریکا ته راوړل شو . چه نن ورځ امریکا د ټولی نړۍ د ضرورت وړ ساییبن 75% امریکا پوره کوي . زمونږ هیواد په داخل کی ساییبن د څو کلونو راهیسی په تحقیقاتی فارمونو کی کرل کیږي .

ساییبن مختلف عذائي مواد لري لکه پروتین 40% ، شحم 21% ، کاربوهایدرتونه 34% ، مغدنی مواد 5% لري .

د ساییبنو عمده تولیدونکی هیوادونه

غبارت دی له جاپان ، چین ، امریکا ، اندونیزیا او پوانی شوري .

نباتي خصوصیات

د ساییبنو کورنۍ نوم ګلائنس مکس Glycinemax او د کورني نوم یی لیګومنیسیا legumeinoceae دا نبات یو کلن نبات دی او لوړ والی د 90cm نه تر 120cm پوری رسیږي . پاڼې یې مرکزي شکل لري یغنې compound کمپاونډ شکل لري .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګل يې په مکمل ډول دی perfect incomplete پرفيکټ اينکمپليټ او ګرده افشاني يې self-pollination سلف پالونيشن ده د ګل رنګ يې سپين دی او په هر پله کی د 2 نه تر 5 پوری تخمونه شته .

د تخم رنګ ئي زير او نصواری دی د ريښي سيستم ئي Toproot ټاپ روټ دي او ازاد نايتروجن په ځمکه کی نصبوي . شنه کيدو څخه 8 يا12 ورځي وروسته د دې په ريښو کی بکترياوې مينځته راځی چی دغه بکترياوې ازاد نايتروجن په ځمکه کی نصبوي .

ښه وريټي هغه وريټي ده چی څو خوصه لري .

1. د پخيدو وخت يی کم وي .
2. د چپه کيدو سره بايد مقاومت وکړي .
3. د ناروغی په مقابل کی بايد مقاومت وکړي .
4. د تندې سره بايد مقاومت وکړي .
5. د لږ ځمکی نه بايد ډير حاصل لاسته راشي .

کرنيزې عملیې

1. ځمکه اماده شي .
2. ځمکه بايد د کرلو څخه مخکې ښه اوبه شي .
3. د قطارونو ترمينځ واټن بايد 60cm نه تر 90cm پورې وي . د دوه بوټو تر مينځ واټن د 20cm نه تر 25cm پوری بايد وي . تخم بايد 5cm ژور وکرل شي . په يو هکتار ځمکه کی بايد د 45kg نه تر 65kg پوری تخم واچول شي .

د کيمياوي سرو استعمال

د 14kg نه تر 7kg نايتروجنی سرې بايد واچول شي او د 34kg نه تر 45kg پورې پوتاشيم سلفايد سرې واچول شي.

ګنی sugarcane شوګرکن

ګنی د پيدايښت له نظره په هندوستان کی پيداشوي او بيا چين ته راوړل شوی دی. چی 760 کاله مخکې د ميلاد څخه د ګنی څخه شکره لاسته راغلې ده .

د ګنی اقتصادي اهميت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګنی د نړۍ د شکرې یوه عمده برخه تهیه کوي د ګنی تولیدونکی هیوادونه عبارت دی له هند ، امریکا ، برازیل ، فیلپین ، اسرائیل ، جنوبی افریقا او داسی نور هیوادونه .
په ننګرهار او لغمان کی د ګنی وریتی ګانی کرل کیږي د ننګرهار قند فابریکی لپاره خام مواد 65% د دولتي فارمونو څخه راوړل کیده او 38% د محلی بزګرانو څخه لاسته راوړل .

د ګنی نباتي خصوصیات

ګنی څو کلن نبات دي د ګنی علمی نوم Sakurum سکروم او کورنی نوم یې Graminceae ګرامنسیا دي . د ګنی اکثرا وریتی Hybride هایبرید دي د ګنی کروموزمونو شمیر 48 نه تر 150 پوری رسیږي .
د ګنی لوړ والی د 2 نه تر 6m مترو پوری رسیږي په ګنی کی د 5 نه تر 50 پوری بندونه شته دي او قطر یی 2.5 نه تر 7.5 پوری رسیږي . د پاڼو اوږدوالی یی تقریبا 2m ته رسیږي . د ګل سیستم یی Panicle پینکل دی او د ګل لوړ والی یی د 20cm نه تر 60cm پوری رسیږي او هر ګل د دوه متخویله پاڼو په واسطه احاطه شویدي .

د ګنی ځیني دولونه د وخت په اره

Larly Sugarcane ایرلی شوګرکان په 8 میاشتو کی پخیږي .
Medium Sugarcane میډیم شوګرکان په 12 میاشتو پخیږي .
Late Sugarcane لایټ شوګرکان په 24 میاشتو کی پخیږي .
ګنی ګرم موسم خوښوي د 27 نه تر $38c^{o}$ درجو کی وده کوي په ګنی د هرزه بوټو کنترول د ځینو کیمیاوی درملو په واسطه لکه T.C.P. ،2.4.D ،2.4.S.P او د بیورون Biuron څخه غبارت دي .ګنی تقریبا په اوسط ډول 17 ځلې اوبه ځکي .

په ګنی کی ځیني ناروغی

یوه ناروغی Brownspot براون سپوټ نسواری ناروغی ده دا ناروغی په لغمان او ننګرهار سیمو کی زیاته ده . Red Root د ګنی ریښو کی چه ریښی سرې کیږي Smut سمټ دا ناروغی په ساقه کی او پاڼه کی جه سور رنګ داغونه غوره کوی او باالخیره نبات له مینځه ځي .

د ګنی لپاره د خاوي انتخاب

Sandyloam ساندی لوم او Clayloam کلي لوم دغه خاورې د ګنی لپاره مناسبې دي .

د ګنی کرنیزي عملي

(c) ketabton.com: The Digital Library

1. د ځمکې اماده کول غضوي سرې اچول .
2. کیمیاوي سرو اچول .

د هیواد په شرایطو کې د دوه قطارونو تر مینځ واټن 90cm نه تر 120cm پورې او د دوه نباتاتو ترمینځ واټن د 20cm نه تر 30cm پورې وي .
او د ګنی لښتي باید د 5 نه تر 20cm پورې ژورې وکرل شی .
او د لختو اوږدوالی باید د 30 نه تر 40cm پورې وي .
په ننګرهار کې د حوت د 15 د حمل تر 15 پورې د ګنیو د کرلو وخت وي .

په ګنی کې د کیمیاوي سرو استعمال

Urea/H DAP/H-175 175kg ، $140k_2$ So4/H پوتاشیم سلفاید سرې باید واچول شي .

چغندر Sugar Beet شوګر بیت

چغندر د تقریبا 1000 کاله مخکې د میلاد د مخه هم کرل کیده او اصلی ځای مدیترانه سوډل شوي دي او په 1747 م کال د یو الماني عالم وویل چې کوم مواد چې په ګنی شته په چغندر کې هم شته دی د چغندر څخه د شکره ویستلو فابریکه په 1802 م کال کې په مرکزي اروپا کې جوړه شوه .
په چغندرو کې د قند فیصدي د 7.5 څخه تر 17% پورې یو فرانسوي عالم زیاته کړه چې باالخیره دغه فیصدي د ګنی سره په 1880 م کال کې برابره شوه په 1319 ه کال کې په افغانستان په بغلان په ولایت کې د قند یوه فابریکه جوړه شوه .
چغندر درې برخې لري
1. Crawn کرونا (پاڼی)
2. Neek نیک (غاړه)
3. Root روټ (ریښه)
1 د چغندرو پاڼي د Silage سلیج په شکل د حیواناتو لپاره ورڅخه کار اخیستل کیږي .
2 Mousees موسیسز : عبارت د شکری د استعمال د عملي څخه لاسته راځي او مغذنی مرکبات زیات لري نو له همدې کبله قوي او ښه غذا ده چې د حیواناتو لپاره په دې کې 20% اوبه ، 60% قندونه ، 10% منرالونه موجود دي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

3 Beet Pulp بيټ پولپ: دا هغه مواد دی چه وروسته د شکري د استخصال څخه لاسته راځي .
4 د چغندرو کنجاړه : دا د چغندرو د رسوب او فلتر کولو عملی نه وروسته پاتی مواد دی او په دې کی نایتروجن ، فاسفورس او پوتاشیم موجود دي او د خاورې حاصل خیزي او د اصلاح لپاره په کار وړل کیږي.
د چغندرو تولیدونکی هیوادونه
غبارت دی له امریکا ، فرانسه ، المان ، پولینډ ، ایتالیه ، انګلستان ، هند او داسی نور .

د چغندرو نباتی خصوصیات

د چغندرو علمي نوم بیټاویل ګراس Beta Valgaris او د کورنی نوم یی چینوپوډسیا Chenopodiaceae چغندر علفي او دوه مشیمه نبات دی چی ګلان ئې perfect فرفیکټ دی ولې Carola کرولہ نلري نو د دې امله incomplete انکمپلیټ دي.
د کلیکس شمیر ئې 5 ته رسیږي او 5% تانیت او 5% د تزکیر الي لري .
ویلګاریس سپیشز Valgaris species په څلورو ګروپونو ویشل شوي دي .

1. شوګربیټ Sugar beet
2. ګادرن بیټ Garden beet
3. منګل Mengels Beet
4. لیف بیټ Leaf Beet

چغندر یو کلن او هم دوه کلن نبات دی کله چی چغندر د تخم په خاطر کرو 6 هفتی وروسته د ګل ساقی مینځته راځي . او ګلان تشکیلوي چی ګلان اګری ګیټ Aggregate شکل عوره کوي . چی تخم ئې سیډ بال Seed Ball په نوم سره یادیږي . او په هر پلی کی د 2 نه تر 5 پورې تخم او دانی موجودی وي .
کله چی د قند په خاطر یی کرو نو چغندر یو کلن نبات دی او ګرده افشانی د باد او باران په واسطه ترسره کیږي .

د چغندرو وریتي ګانې

a. ښه وریتې هغه وریتې ده چی د ناروغی په مقابل کی مقاومت وکړي .
b. ښه وریتې هغه وریتې ده چی د حاصل اندازه یی زیاته وي .
c. ښه وریتې هغه وریتې ده چی په لومړی کال کی د ګل حاصیت ونه لري .
d. ښه وریتې هغه وریتې ده چی په سیمه کی باید ښه توافق وکړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

e. ښه وريتي هغه وريتي ده چې د قندي موادو فيصدي يې زياته وي .

د چغندرو توافق

ځيني عوامل بايد په نظر کی ونيسو د وريتي په انکشاف او د قند په تجمع کې اعيزمند وي .

1. د خاورې حاصل حيزې حاوره بايد حاصل خيزه وي عضوي مواد ور کې زيات وي .
2. خاوره بايد سايندي لوم وي Sandy loam وي .
3. چغندر د تود موسم نبات دي او د تيغ وهلو لپاره $15C^{o}$ حرارت ته ضرورت لري .
4. د لمر وړانګې په چغندرو کيفت او کميت باندې اغيزه کوي .
5. طبغتا چغندر ډيرو اوبو ته ضرورت لري خو د هغو سيمو اوربښت اندازه بايد 45cm وي ځکه چې زياتو اوبو ته ضرورت لرې .

د چغندرو کرنيزې عملیې

1. د ځمکې خاصل خيزه بايد زياته وي .
2. د خاورې ساختمان بايد اصلاح شي .
3. هرزه بوټي بايد کنترول شي.
4. د ناروغې او خشراتو مخنيوي بايد وشي .
5. ځمکې اماده کول .
6. د کرلو وخت او طريقي .

وخت ئې د حوت د 15 نه تر حمل 15 پورې دی د تخم شنه کيدو لپاره 7_6c^{o} درجو خرارته ضرورت دی . زمونږ په هيواد کې 20kg Seed/h اچول کيږي .
تخم بايد کرلو څخه 24 مخکې په اوبو کی واچول شي . 4 دانی تخم بايد په يو ځای کی واچول شي . د دوه بوټو تر مينځ واټن بايد 20cm وي . د دوو قطارونو تر مينځ واټن بايد 60cm وي .

په چغندرو کې کيمياوي سرو استغمال

- 175kg DAP/H
- 175kg Urea/H
- 140kg k2so4/H

په چغندرو کی د هرزه بوټو کنترول

(c) ketabton.com: The Digital Library

1. کله چې چغندر شنه شي د هغي د شنه کيدو څخه وروسته لومړي خشاوه ترسره کيږي .
2. دوهمه خشاوه د لومړی څخه 15 ورځې وروسته ترسره کيږی .
3. او دريمه د دوهمي څخه 20 ورځې وروسته ترسره کيږي .

په چغندرو کې د کيمياوي درملو استغمال طريقې

مخکې د کرلو نه د کيمياوي درمل استعمال د پری پلانټ هار بسايد pery plantin Herbicide P.P.H پری پلانتين هاربيسيد چه دغه درملونه غبارت دي ډايوډ Diuade فيريزون pyrazon ادا هغه دي درملونه دی چی وروسته د کرلو نه استغماليږي .

پري ايمرجنس هربيسايډ pery emergence herbicide چه دغه درملونه غبارت لکه T.C.A او پسټ ايمرجنس هربيسايډ past emergence herbicide چه دغه درملونه غبارت دی لکه Bar ban .

د چغندرو حاصل راټولول

1. کله چې چغندر ورسيده Crown يا پاڼي برخه ورڅخه پری کوو او څو ورځې په ځمکي کی پريږدو .
2. چغندر د ځمکی څخه راوباسو او فابريکی ته يې وړو .
3. د مخصوصو ماشين الاتو په واسطه د چغندر پريمنځ کيږي .
4. د مخصوصو ماشين الاتو په واسطه ور څخه شکره لاسته راځي .

کچالو Potato

کچالو د پيداينټ له پلوه په جنوبی امريکا کی پيدا شوي چه هغه هيوادونه غبارت دی له پوليد ، چلي ، پيرو او داسی نور. په 1537 کال کی هسپانيه ته راوړل شو په مکسيکو د 40 څخه زيات کچالو موندل کيږي . افغانستان ته د امير عبدالرخمن خان په وخت کی راوړل شوي ده .

د کچالو اقتصادي اهميت

دا نبات د عذائي موادو له نظره د 65 څخه تر 80% پورې نشايسته لري .

پروتين V.C او $V.B_1$ او $V.B_2$ هم لري .

د کچالو نباتي حصوصيات

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کچالو کورنۍ نوم سولانوسیا Solanceae سولانوم او علمي نوم یې سولانوم ټیوبروسوم Solanum Tuberosum دي . دا نبات یو کلن دی او ځانګې یې د 30 نه تر 60cm پورې لوړيږي .

د ګلانو سیستم ئې perfect and complete پرفیکټ اینکمپلیټ دی د تانیث الې 5 دی او د تذکیر الې هم 5 دی .

د کچالو عده د Tuber ټیوبر په نامه یادیږي . د ځمکې لاندې متحوله ساقه ده .

د کچالو توافق

کچالو د سوړ موسم نبات دی او د خاورې تودوخه ئې باید 24C° وي او د خاورې ډول ئې باید لوم loam یا سنډی لوم sandy loam وي زموږ په هیواد کې تقریبا د 50 څخه زیاتې وریټې ګانې موجودې دي .

موخي Mukhi ، چندر chander ، کوفري Kufri ، کوفری لوکر kufri lovkar دی .

او تر ټولو ښه وریټي چندر موحی chander mukhi ده چې تقریباً د 45-30 tan/h حاصل کوي .

د کچالو د حاصل زیاتوالی عوامل

1. د اصلاح شوی وریټي ګانو استعمال .
2. د کرلو ښه طریقه په کار وړل .
3. د اوبو څخه په ښه طریقه استعفاده کول .
4. د کافي مقدار سرې استعمال .
5. د امراضو او خشراتو څخه مخنیوي کول .

د کچالو کرنیزې عملې

د ځمکې اماده کول : ځمکه باید شګلنه یا لوم یا سنډی لوم وي او د قطارونو تر مینځ واټن یې باید 90 څخه تر 100cm پورې وي . او د نباتاتو تر مینځ واټن باید 20 تر 30cm پورې وي . د جیوچو تر مینځ فاصله د 5 نه تر 20cm پورې ، او د ځمکی درجه یې د 12C° وي او د خاصل موده یې د 3 نه تر 4 میاشتو په بر کې نیسي .

د کچالو تخم انتخاب

a. د کرلو وړ کچالو باید د 50 نه تر 60gr وزن ولري .
b. د امراضو خشراتو څخه باید پاک وي او هر کله چه مونږ کچالو پرې کوو باید د سرسین seresan 500gr کیمیاوي درمل ور سره یوځای کوو .
c. کرل کیدونکی کچالو باید ټوټه شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

d. په یو هکتار ځمکه باید 875kg کچالو وکرل شي .

د کیمیاوي سرو استعمال

175kg / h d-a-p ، 175kg / $k_2{}^{s}{}_{d}4$ ، او 220kg Urea /h واچول شي .

او د یو هکتار ځمکې څخه د کچالو اندازه 30 نه تر 60tan/h ده .

ابیاري :

هغه ځمکه چې کچالو پکې کرل کیږي باید د 50 نه تر 60% پورې اوبه ولري . او هر 12 ورځو کې باید کچالو اوبه شي .

د کچالو د راټولو او ذخیره کولو لارې چارې

مخکې د کچالو د رایستلو څخه 15 ورځې وړاندې باید د کچالو ساقې غوځې شي چې ګټې په لاندې ډول دي .

a. د کچالو پخیدنه په چټکه کیږي .

b. د غیرې عادی خالت څخه راژغورل کیږي .

c. د کچالو پوټکې غټیږي .

d. د ناروغی مخنیوی کوي .

که چیرې کچالو د ډیر وخت لپاره ذخیره کول غواړو . لاندې کیمیاوي درملونه باید وربانډی ووهو .

C,I,P,I او 2,4,S,I,P

په کچالو کې د عذائې موادو فیصدي

اوبه 79% ، منرالونه 1% ، شحم $\frac{1}{2}$% ، پروتین 2% ، کاربوهادیدراتونه 4% او همدارنګه لاندې ویټامینونه لري .

V.B$_2$, V.B$_1$, V.C , V.D

جوار Coran

جوار د پیدایښت له نظره په جنوبی امریکا کې مینځته راغلی دي .

چه هغه هیوادونه عبارت دی له : پیرو ، چیلي ، او پولیو څخه د کرلو د تاریخ له مخې جوار د نړی په مختلفو هیوادونو کې لکه : اروپا ، افریقا او داسی نور هیوادونه کې مینډل کیږي .

په 1492 م کال کې د امریکا کاشیفانو یو ګروپ دغې سیمې ته ور داخل شو چې وروسته جوار د یو کرنیز نبات په توګه ونومول شو . د دې ګروپ مشر کرستف کولمب نومیده چه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دابوټی بیا د مایز mais په نوم سره یاد کړ هغه وریټي ګاني چی زموږ په هیواد کی موجودی دی او د نورو هیوادونو څخه لکه : پاکستان څخه راوړل شوی دی او زموږ د هیواد په ځینو سیمو کی توافق حاصل کړی هغه وریټي ګاني عبارت دي له :

1. شاهین sahen

دا وریټي په 1984 م کال دغه وریټي مینځ ته راغلی ده دغه وریټی نوره پخیدونکی ده او سپین رنګ لري . او د ننګرهار په ځینو لوړو او جیګو منطقو کې ئې توافق حاصل کړي دی . او د حاصل مینځینۍ اندازه ئې 400kg/h ده .

2. اغظم Azam

دا وریټي په 1983 م کال کی مینځته راغلی ده او د دې وریټی رنګ سپین دي مینځینۍ لوړوالی لري چی په هغو ساحو کی کرل کیږي ور کی اوبه کمې وي او د حاصل اندازه 5500kg/h ده .

3. کسان kissan

دا وریټي په 1990 م کال کی مینځته راغلې ده د دې وریټی لوړ والی مینځینۍ دی او اوسط موده کی خپل نمود سرته رسوي دغه وریټي په هغو سیمو کی توافق حاصل کړي کوم ځای کی چی زیاتی اوبه وي د حاصل اندازه ئې 6000kg/h ده .

4. د سرحد sarhad سپین جوار

دا وریټي د زیړو جوارو سره کراس شوی ده چی په 1996 م کال کی مینځته راغلی ده او په 110 ورځو کی پخیږي . د حاصل اندازه یی 5500kg/h ده .

5. احسان Ahssan سپین جوار

دا وریټی د سرخد سپنو جوارو سره کراس شوی ده او تقریباً په 100 ورځو کی پخیږي . دغه جوار خوارِه جوار دي د حاصل اندازه ئې تقریباً 7000kg/h ده .

6. سرحد زیر جوار sarhad

دا جوار تقریباً په 100 ورځو کی پخیږي . او په 1971 م کال کی مینځته راغلی دی د دې جوارو دانی اوږدی دی او دغه جوار د قتار په شکل کرل کیږي قد ئې 2m نه تر 5m ته رسیږي .د ده حاصل اندازه د 8000-7000kg/h ده .

په نړی د جوارو تولیدونکی هیوادونه

په نړی کی د جوارو تولیدونکی هیوادونه عبارت دی له : امریکا ، چین ؤ هند ، ارجنتاین ، برازیل ، کولمبیا ، فرانسه ، جنوبي افریقا او داسی نور .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جوارو نباتي خصوصيات

کورنۍ نوم ئي ګرامينسيا Graminecea ، او علمی نوم ئي ميديکا maydcae دي د جوارو بندونو تر مينځ واټن د6 نه تر 20cm فرق لري . او د ساقې لوړ والی د 2 نه تر 5cm پورې وي او په ځينو حالاتو کی د 8 پوري هم رسيږي . د ساقي پنډ والی يا زحامت ئي 3cm ته رسيږي او پاڼی بليډ blade په نوم ياديږي او د پاڼو اوږود والی يی د 30 نه تر 80cm پورې رسيږي . او د پاڼو شمير ئي   12 نه تر 18 پورې رسيږي . کله چې پاڼې راتاوې شي د تبخير څخه مخنيوي کوي . د جوارو لومړني ريښو شمير د 3 نه تر 5 پوري رسيږي . او د ثانوي ريښو شمير يی د 15 نه تر 20 پوري رسيږي .

ګل سيستم ئي

نارينه ګلان د نبات په پورته برخه کی او ښځينه ګلان د نبات په ښکته برخه کی موجود وی نارينه اله ئي د سليک salk او ښځينه اله ئي اير ear په نامه ياديږي .

او ګرده افشانی ئي يی کراس پولينيشن cross pollination دي .

د جوارو توافق

جوار په عمومی ډول سره د بحر له سطحی څخه 3000m پورته توافق حاصل کړي دی . د جوارو شنه کيدلو لپاره 20 نه تر $30C^o$ خرارت ته ضرورت دي .

د جوارو د عذائي موادو استعمال او د کرلو ساحی

په پدې وروستی کلونو کی د جوارو ساحې او مصرفونه زيات شوي دی چې په موجوده وخت کی تقريباً په 40 هکتاره ځمکه باندی کرل کيږي . چه د دې څخه د حاصل اندازه 468m.ton ميليونه ټنه ده .

د جوارو اېباري

دا چه جوار يو کلن نبات دی نو د خپلی ودې لپاره زياتو اوبو ته اړتيا لري . که چيرې د ګل په وخت کی جوار دوه ورځی تنده وکړي 22% حاصل ئي کميږي .

جوارو ته اوبه ورکول د شنه کيدو څخه 10 ورځی وروسته دوهمه اوبه د ساقی په وخت کی ورکول کيږي . دريمه اوبه د شتی يا توقه يا ear په وخت کی ورکول کيږي .

څلورمه اوبه د ګل په وخت کی او پنځمه اوبه د شيرې په وخت کی يا دانی په وخت کی شپږمه اوبه د پخيدو په وخت کی او نور هره لسمه ورځ جوارو ته اوبه ورکول کيږي .

د جوارو حاصل راټولول وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر کله چی جوار پخه شو او د دانی رطوبت یی د 16% نه تر 30% پوری وي نو جوار پری کوو یا ریبوو . تر څو پورې څو ورځی جوار په پټي کی پریږدو . او وروسته جوار سپینوو او او بله اخیره تریشل کیږي .

پمبه Cotton

پمبه د پیدایښت له نظره ډیر پخوانی نبات دي چی 3500,B.C په مکسیکو کی موجوده وه په لاتیني ژبه کی ورته کاربس Carbasus وائي .

د پمبي کرنیزي عملي

1. د ځمکي اماده کول
2. د تخم انتخاب

تخم باید د امراضو څخه پاک وی او کله چی تخم کرو نو د کرلو څخه مخکي باید د 48 ساعتونو لپاره په اوبو کی واچول شي .

او بیا وروسته کیمیاوی درمل sarasan نومیږي تخم 1kgr سره 10kgr یو ځای شي د دوه قطارونو تر مینځ واټن یی باید 60 نه تر 80cm پورې وي .

او د دوه بوټو ترمینځ واټن باید د 20 نه تر 30cm پوری وی . تخم باید 5cm ژور وکرل شي او 50-30kgseed/h اچول کیږي .

پمبې ته د اوبو ورکولو وختونه

په تودو سیمو کی پمبې ته هر 15 ورځو کی اوبه ورکول کیږي . او کله چی اوبه د کرلو نه وروسته ورکړل شي نو د پمبې ارتفاع باید 20cm ته ورسیږي نو خشاور ورکوو .

د پمبي اقتصادي ارزښت

پمبه د نړی پر مخ 56% الیاف تولیدوي . او 27% تیل تولیدوي او 40% پروتین لري چی د حیواناتو په ژوند کی ډیر غټ ارزښت لري .

د پمبه تولیدونکی هیوادونه

غبارت دی له شوري ، مکسیکو ، چین ، هند.افغانستان ،برازیل ، ترکیه سوډان ، مصر ، پاکستان ،

د هیواد په داخل کې د پمبې خوزې

1. بغلان ، کندز او تخار
2. سمنګان ، بلخ ، جوزجان او فاریاب
3. هرات او بادغیس
4. فرا ، هلمند ، ننګرهار او کندهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پمبې نباتي حصوصيات

د پمبې کورنی نوم مالوسيا Malvacee او علمي نوم ئې ګوسوپويم Gossypuim دي .
پنمبه په کرنيز حالت کی يو کلن نبات دي او کله ځو کلن هم کيدلای شي . پمبه د خپلی ودې لپاره 25 ځخه 40% پورې وده کوي .
او د ريښو سيستم ئي ټاپ روټ Top Root دي د پميې ارتفاع د 60 ځخه تر 150cm پوری رسيږي .

د پمبې پاڼه او ګل

د پمبې پاڼه د پټيول petivl په ساخه کی له قاغدې سره وصل ده .
دوه زخی لري يو ئې اصلی زخه او بله ئې جانبې زخه ده د اصلی زخې ځخه عير ګلی ساخه يا ځانګې مينځ ته راځي او د جانبې ذخې ځخه ئې ګل او ميوه لرونکي ځانګې مينځ ته راځي .

د پمبې د ګل اضعاوې

1. کاليکس calyx
2. کورولا corola : کورولا د ګل د پاڼو ځخه عبارت ده چې شمير يی 5 ته رسيږي .
3. سټمينټ stamenate : د ګل د تذکير د ساختمانونو ځخه غبارت دی چې شمير ئې 90 نه تر 100 پورې رسيږي .
4. پيسټليټ pistillate : په درې برخو ويشل شوي او د ګل د تانبت ساختمان ځخه عبارت دی .
   1. سټايل style
   2. سټيګما stigma
   3. اوری ovary

غنم wheat

غنم يو کرنيز نبات دی چې د نړی په مختلفو برخو کی کرل کيږي چې محصولات يی د انسانانو د عذا لپاره استعماليږي . يو کرنيز نبات چې مخکی وخشی وه .
او وروسته بيا د انسانانو په واسطه اصلاح شو په نړۍ کی د غنمو ټول توليد تقريباً د 75% ډوډی په خاطر مصرفيږي 15% د خپلو مصارفو او 10% بيرته د تخم لپاره مصرفيږي .
په نړۍ کې د غنمو توليدونکي هيوادونه
لاندې ځو هيوادونه برازيل ، پيرو ، چيلي ، افعانستان ، ايران ، بنګله ديش ، ترکيه ، چين ، جاپان سوريه ، شوروي ، هند او داسی نور هيوادونه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نړۍ کې د غنمو صادرونکي هیوادونه
امریکا ، کاناډا ، استرالیا او ارجنتاین څخه عبارت دي .

د غنمو تاریخچه

غنم د ډیرو پخوانیو زمانو څخه را په دیخوا کرل کیږي چې د انسانانو ، حیواناتو او مرغانو د غذا په توګه استعمالیده . او تقریباً 12 زره کاله مخکي په مینځنیی ختیځ کې کرل کیده . او هیڅوک نه پوهیږي چې غنم کله او د چا له خوا کشف شوی دي .
او زموږ غقیده دا ده چې لومړی د ادم (ع) له پیژندل شوي لومړی غنم د یمر emmer په نوم یادیده او د ساینس پوهانو اصلی ځای مرکز دی سوریه او فلسطین ښوری .چه بیا وروسته دغو سیمو څخه بین النهرین او مصر ته راوړل شوی او بیا ایران ، افغانستان ، پاکستان او بله اخیره ټولې نړۍ ته انتقال شوی دي .

د غنمو اقتصادي اهمیت

غنم د هغو نباتاتو له جملی څخه دی چې په نړۍ په پراخه پیمانه پیدا کیږي .
او ختا په وچو ځایونو کی هو کرل کیږي . په نړۍ کی د غنمو اقتصادي اهمیت د تولید له نظره او هم د تغذیه له نظره د نورو کرنیزو محصولاتو په پر تله خورا زیات دي .
لومړي غذا د انسانانو لپاره تهیه کیږي دوهمه د خیواناتو لپاره او دریمه د مرعانو لپاره تهیه کیږي . او په صنعت کی ور څخه کار اخیستل کیږي .

د غنمو غذائي ارزښت

په نړۍ کی غنم د ډیرو پخوا زمانو او د ډیرو مصرفونکي کرنیزو نباتاتو له جملي څخه دي چه علتونه ئې په لاندې ډول دي .

1. د نورو غذائي موادو لږوالی یا نشتوالی .
2. د حمل او نقل اسانتیاوي .
3. د غنمو کرلو امکان د نړۍ په زیاتو برخو کی موجود دي .
4. په هره سیمه کی په ډیره اسانتیا سره د هغه څخه ډوډی او نور مروج خواړه تهیه کیدای شي .
5. د اوبو د کموالي په صورت کی هم کرل کیدای شي .
6. په اسانی سره کولای شو چې غنم د اوږدي مودې لپاره ستور کړو .
7. د مصرف په هره مرحله کی کیدای شي د ضرورت وړ مقدار ځینې راټول او مصرف شي .

د غنمو کرنیزي عملي

(c) ketabton.com: The Digital Library

1. د تخم لپاره د ځمکې اماده کول .
2. د غنمو تخم باید د 2 نه تر 3 اینچو پورې ژور وکرل شي .غنم په دوه طریقو سره کرل کیږي . 1 د پاشان طریقه 2 د قطار طریقه ده .
3. د غنمو د کرلو وخت د غنمو په حاصل باندې زیاته اغیزې کوي .
4. د تخم کرلو اندازه په داخل د هیواد کی په یو جریب ځمکه کی 21kgr نه تر 35kgr پورې تخم اچول کیږي .
5. په غنمو کی د کیمیاوي سرو استعمال د تخم په اندازه یعنې - 35kgr urea/h . 35kgr DAP/H

د یو شمیر سبزیجاتو پیژندنه

دا چی افغانستان یو داسی هیواد دی چی تقریباً 85% وګړي په کرنه او مالداری بوخت دی خو د دې سره سره بیا هم موږ سبزیجات او علجات د نورو هیوادونو څخه واریدو د دې اساسی علت دا ده چی هغه کرنیز ماشین الات او پرمختللي ټیکنالوجي چی په نورو هیوادونو کې ور څخه کار اخلي زموږ د بزګرانو په واک نه شته او هغه اصلاح شوی تخمونه او کیمیاوي سرې چی په نورو هیوادونو کې ور څخه کار اخیستل کیږي . زموږ دولتی تخقیقاتی فارمونه او عام بزګران ور څخه بې برخي ده لکه څنګه چی د زراعت د تعریف څخه معلومیږي . چی هر هغه شی چی د حاصل د زیاتوالی سبب وګرځي د د زراعت په نوم سره یادیږي . هغه فکتورونه چی زموږ په واک کې نشته او که چیرې په دولت فارمونو کې وي خو مسلکي کسان نشته او که چیرې پیدا هم شي د خپل مسلک څخه به دومره لرې وي که پوښتنه ور څخه وکړي نو ځواب به در کړي چی دا موږ ډیر پخوا ویلی وه او اوس په خپل مسلک کی کار نه کوم دا چی زموږ هیواد یو زراعتی او کرنیز هیواد دي چی زیات سبزیجات ورکې کرل کیږي . چی یو څه یی تاسی ته معرفی کوو . دا هغه نباتات دی چی د پاڼو څخه په اومه او پاخه ډول استفاده کیږي .

پالک Spinach

علمی نوم ئې spinaci cleracea سپینسی کلروسیا دی او کورنی نوم ئې cheno podaceae چینو پوډ یسا پالک د (A.B.C) ویټامینونو درلودونکی دی خاورې p-h 6-8 وي د تخم شنه کیدل ئې $16C^o$ سانتی ګراډ درجو ته ضرورت شته . د پالکو اصلی ځای د اسیا جنوب او د افریقا شمال دی د پالکو حاصل د 45-50 ورځو نه تیر شي نو حاصل ئې راتولیګی څو ځلې حاصل راتولیګی په یو جریب ځمکه کی د تخم اندازه د 5 نه تر 6kg پوری ده په سړو سیمو کی پالک په دوه وختونو کی کرل کیږي یو د سپرلی په لومړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

میاشت کی او بل د زمری په میاشت کی کی کرل کیږي . د کیمیاوي سرو اندازه یی په یو جریب کی 50kg urea یوریا ، 25 kg D.A.P استعمالیږي . او عضوي سرې هم استعمالولی شو په یو جریب ځمکه کې د حاصلاتو اندازه تقریباً 2000kg ده .

کاهو lettule

کاهو ډیر پخوانی نبات دی چی اصلی ځای مصر ښودل شوي . د کاهو نباتی حصوصیات : د کاهو علمی نوم laettuca sative لاتوکا ساتیو کورنی نوم ئې composite کمپوسټیا دي کاهو د یو شمیر ویټامینونو درلودونکی دی لکه B.C دی د خاورې ډول ئې P-H 6-8 ده کاهو د قطار په 8 شکل کرل کیږي او د قطارونو تر مینځ واټن یی باید 35-30cm پوری وي د بوټو ترمینځ واټن 20-15cm پوری وي . او په مسقیم ډول یی هم کرلی شو کاهو د 13-15 سانتی ګراډ درجو ته ضرورت لري . په سړو سیمو کی پسرلی او هم د منی په موسم کی کرل کیږي .

په یو جریب ځمکه کی د 450-500 ګرامه پوری تخم اچول کیږي د کیمیاوي سرې استعمال 60kg DAP/H او urea 50kg یوریا او عضوی سرې هم باید ورکړل شي . د یو هکتار ځمکی څخه کاهو د حاصل اندازه تقریباً 4000-3000 کیلو ګرامه پوری رسیږي

شلغم Turinp

انسانانو د ډیری مودی راپدی خوا شلغم د خپل لګښت لپاره کرل .

او د 4000 کلونو راهیسی ور څخه ګټه اخیستل کیږي . د پیدایښت مرکز یی افغانستان ښودل شوي . تیپر یو کلن او دوه کلن نبات دی چی علمی نوم یی Brassica Rapa براسیکا ریپا دي او کورنی نوم ئې Cruciferae کریوسفریا دی .

شلغم ډیر عذائي ارزښت لري لکه پروتین ، شحم ، منرالونه ، کاربوهایدریتونه لري . شلغم په دوه طریقو سره کرل کیږي اول پاشان طریقه او دوهمه د قطار طریقه . د لیکو تر مینځ واټن باید 40-20 سانتی متره او د بوټو تر مینځ فاصله باید 6-4 سانتی متره وي په ګرمو سیمو کی د میزان په میاشت کی کرل کیږي او هم ویټامین لری له A.B ویټامین دی په یو جریب ځمکه کی د تخم اندازه 1kg/j یو کیلو ګرام ده . او 30kg /j یوریا ، 30kg DAP/J او همدا رنګه باید حیوانی سرې هم ورکړو د حاصل اندازه یی تقریبا3000kg نه تر 7000kg پوری رسیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

سری ملی Small Radish

ملی سرخک د هغو بوټو او سبو څخه عبارت دی چی کرنه یی دومره ستونزی نه لري . د 4 نه تر 5 هفتو کی حاصل ورکوي .ئې Raphanus Sativus رپانیوز ساټیوز دی دی او کورنی نوم Crufiferea کروفیفوریا دی د پیداینت اصلی ځای اسیا او اروپا دي یو کلن او دوه کلن نبات دی او په ملی سرخک کی ځینې ویټامینونه شته لکه : B_2-B_1 پروټین ، شخم او کاربوهایدریتونه ، اوسپنه ، کلیسم او داسې نور شته 16 درجو سانتی ګراډ ته ضرورت لري د قطارونو تر مینځ واټن یی 10 نه تر 15cm او د بوټو تر مینځ واټن یی 3 نه تر 4cm وي د تخم 2kg په یو جریب ځمکه کی اچول کیږي . کیمیاوي سرې 22kg Urea/j ، 25kg DAP/J او د حاصل اندازه د یو جریب څخه 1000kg پوری رسیږي .

پیاز Onion

پیاز د هغو سابو له ډلی څخه دی چی د Bulb بلب په شکل وده کوي دوی د سړی هوا په مقابل کی مقاومت کوي پیاز داسې یو نبات دی چی هم په حام ډول او هم په پاخه ډول خوړل کیږی . د پیازو علمی نوم Alluim cepa الیوم سیپا او د کورنی نوم یی liuaceae لیسواسیا دی.
زمونږ په هیواد کی دوه ډوله پیاز موجود دی یو نوش پیاز او بل ګنده پیاز دی . پیاز د سانتی ګراډ 13 نه تر 25 پوری ضرورت لري د پیازو تخم د ژمی په لومړی میاشت کی کرل کیږي او بیا اصلی ځای ته په حوت میاشت کی وړل کیږي . په پیازو کی b او c ویټامینونه شته ، پروټین ، شخم ، کلیسم ، کاربوهایدریتونه او نور مواد هم شامل دي . د کیمیاوي سرو استعمال 61kg urea یوریا ، D.A.P 120kg او هم حیوانی سرې ور کی استعمالولی شو . د حاصلاتو اندازه د نوش پیازو 7000kg/j د یو جریب څخه د ګنده پیازو 3000kg/j څخه دی .

ګاذري carrots

ګاذري یو داسی نبات دی چی د ډیری پخوا زمانی راهیسی په اروپا او اسیا کی کرل کیږي ګاذري زیات عذائي مواد لري لکه : اوسپنه ، کلیسم ، فاسفورس او ځینی ویټامینونه لکه : E . B . C. B_2 شامل دی په افعانستان کی دوه قسمه ګاذري کرل کیږي .

A. رنګینی سری ګاذري Anthoegan

B. زیر مغزی ګاذری Anthoeyan

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیمیاوي سرو استعمال د 40 نه تر 45kg پورې یوریا Urea ، او د 30 نه تر 35kg DAP او 30 نه تر 45kg پورې K_2SO_4 په یو هکتار ځمکه کې اچول کیږي .
گاذرې د پاشان او هم د قطار په شکل کرل کیږي .
د قطارونو تر مینځ واټن یې 35 نه تر 40cm او د بوټو ترمینځ واټن باید 8 نه تر 10cm پورې وي .
په یو هکتار ځمکه کې د 5 نه تر 6kg پورې تخم اچول کیږي او تخم باید د 4cm ژور وکرل شي . د گازو لپاره د خرارت درجه د 16 نه تر 22 سانتی گراډ پورې ده .
او د یو هکتار ځخه د حاصل اندازه 6000 نه تر 8000kg پورې ده .

لیرو یا پینډی okra

د لیړو علمی نوم Hibisucs Eseulentus هیبوشس اسکلنتس او کورنی نوم یی Malvaceae مالوسیا دی پینډی یوه داسی سبزی ده چې په تودو او نیمه تودو سیمو کی کرل کیږي په پینډي کی زیات ویټامینونه او پروټین شامل دی .
د بینډیو د تخم شنه کیدو لپاره 20 سانتی گراډ ته ضرورت دي په تودو سیمو کی د حوت په میاشت کی کرل کیږي . په یو جریب ځمکه کی د تخم اندازه د 2 نه تر 3kg پورې رسیږي
د کیمیاوي سرو اندازه یی په یو جریب ځمکه کی 45kg urea یوریا او 35kg DAP بنودل شوی ده . پینډی د پاشان په طریقه او هم د قطارونو په طریقه کرل کیږي .
د دوه قطارونو تر مینځ واټن یی د 45 نه تر 60cm پورې او د بوټو تر مینځ واټن یی 25 نه تر 30cm پورې رسیږي . د حاصل اندازه یی په یو جریب ځمکه کی د 2000 نه تر 3000kg پورې ده .

مرچک peaper

د مرچکو علمی نوم capsicum ammaum کاپسیکوم امایوم دی او د کورنی نوم یی solanaceae سولانسیا دی مرچ زموږ د هیواد په اکثرا سیمو کی کرل کیږي .
اکثرا خلک مرچ په خام ، پاخه او وچ ډول استعمالوي . مرچ زیات عذائي ارزښت لري . لکه : کلیسم ، شحم ، پروټین ، منرالونه ، ویټامینونه ، فاسفورس او داسی نور شامل دي .
د مرچو اصلی ځای امریکا ښودل شوی . چې بیا وروسته ټولی نړی ته خپور شو د یو هکتار ځمکی ځخه د 2000 نه تر 3000kg پورې حاصل لاسته راځي . مرچ په 13 سانتی گراډ درجو ته ضرورت لري د مرچو تخم اول په قوره کی کرل کیږي او وروسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصلی ځای ته وړل کیږي د یو جریب ځمکه لپاره د 200 نه تر 500kg ګرامه تخم اچول کیږي . او په یو جریب ځمکه کی د بزعلیو شمیر د 9000 نه تر 9500 اټکل شوي دي . په یو هکتار ځمکه کی د کیمیاوي سرو اندازه 45kg پوتاشم سلفیت ، 60kg فاسفورس او نایتروجن سرې استعمالولی شو او تقریباً 200 tan حیوانی سرې هم اچولی شوو.

رومی بانجان Tomatoes

د رومی بانجان علمی نوم lyco persicon – escolentum لیکو پرسیکون اسکلنتوم او کورنۍ نوم یې solanceae سولانسیا .
رومی بانجان اصلی سرچینه د جنوبی امریکا ځخه اخلي ځکه چی زیات ډولونه یې په پیرو ، چیلی او اکودور کی موندل کیږي . په رومی بانجانو کی زیات شمیر عذائي مواد شته . لکه : قندونه ، غضوي اسیدونه ، شحم ، سلولوز او مختلف ویټامینونه شامل دي لکه : B_6 . B_1 . B_2 . A او داسی نور شامل دی . د رومی بانجانو په کرونده کی د حیوانی سری او هم کیمیاوي سری استعمالیږي . لکه فاسفورس ، نایتروجن او پوتاشم سری اچوي نو 35kg نه تر 100kg urea/j او DAP/J ده او په یو جریب ځمکه کی 2150 بوټي کرل کیږي د دوو قطارونو تر مینځ واټن 70 سانتی متره او د دوو بوټو ترمینځ واټن 30 سانتی متره بنودل شوي دي د یو جریب ځمکی لپاره د تخم اندازه 150kg بنودل شویده .
او د یو جریب ځمکه د حاصل اندازه په افعانستان کی 500 نه تر 1200kg بنودل شوي ده

تور بانجان Bgg plant

علمی نوم یی solanium melongena سولانوم ملنګان دی او کورنۍ نوم یی solanaceae سولانسیا دی . تور بانجان د هغو سبزیجاتو ځخه شمیرل کیږي چی د هندوستان د شمالی سیمو ځخه سرچینه اخلي . تور بانجان ځیني عذائي مواد لری لکه :
پروټین ، غوړ ، اوبه ، کابوهایدریتونه او د A.B ویټامینونه پکی شامل دی .
د بوټی د ودي لپاره مناسبه تودوخه 27 نه تر 30 سانتی ګراډ بنودل شوي په 75 ورځو کی میوه پخیږي . په یو هکتار ځمکه کی 2 نه تر 3tan حیوانی سرې اچول کیږي .
120kg urea ، 60kg فاسفورس او 45kg پوتاشیم ، 40kg DAP سری استعمالیږی .
د دوه قطارونو تر مینځ واټن 70 نه تر 80 سانتی متره او د دوه بوټو تر مینځ واټن 25 نه تر 30 سانتی متره بنودل شویدي . د یو جریب ځمکه لپاره 200 نه تر 500 بنودل شوی او د یو هکتار ځمکی ځخه د حاصلاتو اندازه 2300 نه تر 4000kg بنودل شوي ده .

بادرنګ Cucumber

علمی نوم ئې cucumis sativus دی کورنۍ نوم یې Cucurbatceae کوکربتاسیا دي . بادرنګ د هند څخه سرچینه اخلي د هغو نباتاتو څخه شمیرل کیږي چې په تودوخه کی کرل کیږي . ځینی ډولونه شته چې د 40 نه تر 50 ورځو کی میوه نیسي . د بادرنګو حاصلات حورا زیات وی په یو هکتار ځمکه کی د 12 نه تر 17 tan ښودل شوي دي د تخم شنه کیدل یی د 12 نه تر 13 سانتی ګراډ خرارت ته ضرورت لري په هر جریب ځمکه کی د کیمیاوي سرو اندازه 20kg یوریا او D.A.P 40kg اچول کیږي .

هیندوانه Watermelon

علمی نوم یی lanatus لانتز او کورنی نوم یی cucurbitaceae کوکربیټاسیا دي هینداوني اصلی ځای هند ، چین او افریقا ښودل شوی دي . په هیندوانه کی ځینی ویټامینونه شامل دي لکه A.B.C د هیندوانی وزن د 14 نه تر 25kg پوری رسیږي د تخم شنه کیدو لپاره 25 درجو سانتی ګراډ ته ضرورت لري .

د 80 نه تر 120 ورځو پوری ور څخه حاصل لاسته راځي . د قطارونو تر مینځ واټن یی د 2 نه تر 3m اود بوټو تر مینځ واټن یی 90 نه تر 100cm پوري دي د یو جریب ځمکی لپاره د تخم اندازه 700gr ښودل شوي د کیمیاوي سرو استعمال 20kgیوریا ، DAP 40kg ښودل شوي د حاصل اندازه د یو جریب ځمکی څخه د 9نه تر 11tan ښودل شوي ده .

ګلپی Guliflomex

علمی نوم یی Breassica – oleraceae براسیکا اولرسیا دی کورنی نوم یی Gueiferae ګوسفریا دي ګلپی یو ډیر پخوانی نبات دی چی سرچینه د انګلیستان څخه اخلي . څرنګه چی د ګلپی بوټی یو زیات شمیر مهم مواد لري لکه : ویټامینونه ، پروټین او کاربوهایدریتونه له همدی کبله د نړي په زیاتو هیوادونو کی کرل کیږي د ګلپي د فصل موده 90 نه تر 100 ورځي په برګ کې نیسی او خپل حاصل ورکوي ګلپی دوه کلن نبات دي د یو جریب ځمکی لپاره په قوره کی د 80 نه تر 100gr پوری تخم اچول کیږي د ګلپی لپاره کیمیاوي سری 40kg یوریا ، DAP 50kg او 5 tan حیوانی سرې په یو جریب ځمکه کی اچول کیږي . د حاصل اندازه یی تقریباً 2300kg ښودل شوی ده په یو جریب کی د ګلپی کرنیزي عملې د دوه بوټو تر مینځ واټن 8 سانتی متره او د دوه قطارونو تر مینځ واټن 40 نه تر 90سانتی متره وي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پای

****

Zakria.net

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library